

De urinis, secundum Mattheum de Archiepiscopo

[Page 506]

DE URINIS

SECUNDUM MATTHEUM DE ARCHIEPISCOPO

Si in principio enim urina fuerit rubea vel subrubea et tenuis, postea fuerit minus colorata et spissa, materiam digestam significat. Si vero urina in principio fuerit rubea vel subrubea et spissa, et deinde appareat minus colorata et tenuis, materiam digestam significat. Urina alba et spissa pauca significat compactionem materie, signat fluxus ventris paucitatem assumptorum. In causon debet esse urina rubea et tenuis superius cum spuma, cuius circulus sit obscurus, et eadem fere que in ycteris. Urina citrina vel subrubea vel rubea, cuius in fundo arenule rubre apparent, dolorem renum et lumborum significat. Quotiescunque videris, urinam rubeam vel subrubeam, mediocriter per totum spissam, superius obumbratam, tercianam duplicem significat vel calefactionem epatis. Urina subcitrina, mediocriter spissa, coleram vitellinam significat. Urina pallida, mediocriter spissa, flegma acetosum significat. Urina rubea vel subrubea, in substantia tenuis, solet significare tercianam simplicem et quandoque calefactionem epatis ex siccitate vel calefactionem membrorum ex nimio exercito. Quotiescunque videris urinam rubeam vel subrubeam, russam vel subrussam, mediocriter spissam, superius obumbratam, salsum flegma esse significat; et debet laborare ab hora VI inferius, vel debet habere dolorem capitis vel salsedinem oris et constrictionem pectoris. Quotiescunque videris resolutionem in fundo vasis, soias esse ex vesica aut ex renibus; quando autem videbis resolutiones a latere a superiora, a solidis esse scias, quod fit in illis qui parantur ad ethicam. Et sciendum quod urine illorum qui parantur ad ethicam sunt que iam sunt ethici: quandoque apparent glauce, quandoque pallide vel citrine, russe vel subrusse, cum huiusmodi resolutionis supradictis. Urina rubea vel subrubea, rusa vel subrussa, turbulenta, superius livens, in muliere, si non febricitat, pregnans est. Si in principio enim urinam videris russam vel rubeam vel subrubeam, mediocriter spissam, cuius circulus livescit, peripleumoniam significat. Si autem in fine egritudinis videris urinam,

minus coloratam et spissam minus duo potest significare, quoniam si eger spuat et dormiat, bonum est; si autem non, significat materiem rapi ad superiora. Urina citrina et limpida passionem splenis et desiccationem membrorum significat. Urina karopos spissa scotosim significat. Urina russa vel subrussa vel subrubea multa, mediocriter spissa, superius obumbrata, finem interpolate et quandoque acute significat. Urina glauca quasi aquosa quandoque quartanam, aliquando spleneticum significat, quandoque stomaticum. Urina rubea vel subrubea et tenuis tercianam significat simplicem. Urina russa vel subrussa mediocriter per totum spissa, duplicem tercianam significat. Urina citrina vel subcitrina et spissa in muliere retentionem menstruorum significat seu pregnantem. Cuius hec erunt sintomata: dolor frontis et capitis cum vomitu et alie anxietates. Urina pallida vel subcitrina, vel quasi glauca, cuius circulus rubet, melancolicum futurum vel presentem melancolicum significat.

Hic agit de urinis magis compendiose. — Notandum quod si in dextro latere urine simma, quod huius figure est ?, apparuerit, apostema significabit. Nec te lateat quod urine virginum subtiles et quasi subcitrine debent esse; postquam corrupte fuerint, fere semper spisse erunt. Urina vero pregnantium mulierum aliis signis evidentissimis apparet, que diligenti consideratione attendi debent. Si enim in interioribus matricis cellulis concepit, in fundo vasis quedam alba nubecola quasi anuli rota apparebit; Si vero in posterioribus, aliud signum habebimus. Solet enim ymago iudicantis in urinali vasu tanquam in speculo apparere. Animadvertendum tamen est quod si in egritudinibus huiusmodi ymago fuerit visa, in continuis mortem, in interpolatis et epaticis prolixitatem

egritudinis significat. In omnibus istis egritudinibus, id est ptisicis, ydropicis, appoplecticis, epilepticis, peripluemonicis, paraliticis, colicis, dissentericis, si urina rubea fuerit, mortem annuntiabit in pleuretica, frenetica, synoca, causon, terciana; si vero alba fuerit aut livida, mortem minabitur. Urina alba sine febre viris et mulieribus dolorem renum et aliquando laterum, et pregnantem quandoque significat mulierem. Urina si superius claritatem habuerit, et inferius nebulosa et sublivida fuerit, inferius dolorem renum, anche et geniculorum; superius os stomachi defectionem. Urina si superius fuerit subnigra et plena, et inferuis claritatem habuerit, inferuis dolorem renum, superius gravitatem cordis, obturationem aurium et narium significat: hoc autem fumus stomachi facit. Urina alba et cruda in omnibus debilitatem stomachi significat et frigiditatem corporis. Urinare sepius significat infrigidationem vesice. Urina si superius spumosa fuerit, stomachi ventositatem et veneris desiderium aliquando et tussem significat. Urina pleureticorum quasi sex est. Si semina urinam habuerit quasi iumentum habuerit, dolorem vulve et matricis et febrem significat. Si doluerit vulva, post balneum accipiat triferam, mandragoram, et sero mittat de eodem in vulva. Virgines[Page 508]

faciunt lucidas urinas et nimis serenas; viciate, turbidas et sperma in fundo habentes. Urina clara si rubea (sic) se mutaverit et nebulam albam et spissam habuerit, proximum terminum febris adnunciat cum sudore. Urina clara cum febre acuta et nebula in medio vasis signum est future angustie cum detractone sanguinis ex naribus, et terminum bonum cum sudore. Urina turbolenta que residens non clarescit, significat habondantiam ventositatis; de synoca incidet homo in causon et frenesin. Urina turbolenta que residens clarescit, ventositatem cum calore significat, ut aqua dum bullit turbolenta, dum frigescit clara ostenditur. Urina turbolenta in febre acuta multum habundans malum significat, in causon mortem, in inicio egritudinis spasmus. Omnis enim qui saniem mingit aut ex eruptione vene sive ex epate, aut ex menstruis. Urina sine voluntate exiens cum renum salutem mortem significat. Urina alba et habundans, et putredini similis, epilepsiam significat. Facilius est nature aliquantulum colorem album tingere quam id quod est subtile ingrossare. Prius igitur natura incipit substantiam et materiam colorare quam humores coquendo turbare. Aliquando tamen alba egreditur et grossa cum humores flegmatici ad renes descendunt, unde ingrossantur. Urina igitur infirmi si sit alba et subtilis, nimiam frigiditatem ostendit vel defectum naturalis caloris cibos non digerentis, et hoc aut in epate vel in stomacho vel in ceteris membris. Si in epate, color faciei erit lividus, labra, maxime palpebre tument; epar gravescit. Si autem naturalis calor in stomacho deficiat, gravitas et inflatio, cruciatus ne ructacio erit in stomacho, et cibus crudus egreditur. Si vero hoc fiat calore in membris deficiente, tum et totum corpus, et maxime facies et pedes et coxe sunt debiles. Urina alba et subalba opilationem epatis vel diabeticam significat passionem, in febre acuta futuram alienationem, et existente alienatione, mortem expectabis; maxime si in quinta die apparent, ante VII diem morietur. In morbis diuturnis dissenteriam quandoque ostendit lapidem vel ydropisim futuram significat si yctericia apparent. Urina aquosa utiliter (sic) in sanis et in egris pessima, excepto quod si in acuta febre, post quam rubea fuerit, appareat alba et tenuis, et licet in die critico nebulosa in superficie calt apparente curatur eger si natura faciat crism cum apostemate. Urina alba et grossa, si prius fuerit subrubea et postea appareat grossa in die, nunciat bonum quod morbus determinabitur per apostema, providens tamen si subtilis exeat et subtilis manserit; an exeat subtilis et post fiat grossa; an exiens grossa, permaneat grossa; an grossa exiens, postea fiat subtilis. Sed subtilis, si in eadem manserit qualitate pessima, propter predicta. Si autem exiens subtilis fiat turbida, significat naturam, ut dictum est incepisse digestionem, maximo si in una die appareat bonis signis existentibus. Si autem que exit grossa, maneat grossa, significat grossam ventositatem et humorum ebullitionem, que si sit cum febre, et si sit grossa in inicio et grossa permaneat, timorem nunciat, et maxime si virtus debiba et pauca urina: significat[Page 509]

ficat enim humores grossos et multos cum igneo calore. Si autem exiens grossa, post parum temporis subtiliatur, aut erit ex fortitudine nature aut debilitate eius in ipsa die qua cepit morbi digestionem deficientis quod tota discernitur, et hoc contingit fortitudine nature, febris calor iam cepit mitigari et accidentia morbi

minui et virtus augeri. Si vero debilitate contigerit nature, et e converso scias fieri. Urina alba et grossa si sit cum lenta febre vel diuturno morbo et in inicio morbi, scias morbum diuturnum fore. Sed tamen si in die nuncia vel critica appareat, et maxime iiij die, scias morbum per apostema sanari. Si autem post diem criticam apparuerit, morbi recuperatio est. Si vero in die iij appareat, determinabitur morbus cum apostemate: post auriculas et in auriculis orietur vel circa, ut materia inferius deponatur et cum urina expellatur. Urina alba et grossa cum febre levi morbum longum ostendit; cum acuta existens, vicinum periculum: ostendit enim morbum esse commixtum ex calore materie et ex grossa flegmatica. Urina hec, si putrida sit, mala est in nefriticis et iis qui paciuntur in ypocotndriis, et epilepticis. De flavo, vitellino et citrino. Hii tres colores cum claritate conveniunt, quia cruditatem significant. Si autem inceperit inspissari, solutionem significat. Hii tamen colores differunt inter se: flavus enim crudior est vitellino: hec urine diu morbi significant in febribus. Si febres sunt leves, in acutis malis, timendum est ne moriatur infirmus ante statum. In epileptieis et paralitidis bone, in frigidis morbis bone, in sanis quoque bone, in egris male et maxime calidis et multo peius in acutis. Urina ignea et aurea quia cum claritate convenit bona secundum colorem, non tamen perfecte bona quia ostendit bene temperatam esse materiam secundum substantiam quia subtilis. Sciendum tamen est quod unaqueque urina, sive in sano, sive in egro, secundum complexionem propriam et naturam existens bona, mala vero si e contrario fuerit. Nam alba et subalba in puero et in iuvene laborantibus et ieiunantibus colericis et sanguineis mala, sicut et vitellina flava et citrina in predictis passionibus mala, quamvis nunquam alba et subalba. In ferventissimis autem morbis non adeo mala. Aurea vero et crocea in sanguineis morbis, ut synoca et pleuresi et frenesi mala; in colericis vero et flegmaticis, bona; hec enim urina coleram dominari significat, si tamen diu sic moneat in colore et substantia, et non ypostasin habeat, defectionem virtutis significat. In yctericia tamen si appareat, bona est; hec si cum frenesi, pessima, et maxime si cum dolore sit capitis; significat coleram nimis habundare. In pleuresi quoque mala est, maxime si nebula nigra sit in ea; sigititcat enim plus pati ex colera adusta. Urina turbida, rubicunda significat grossam saniem in vasis epatis et venis, ideoque significat dolorem pectoris et tussim et frenesim vel squinanciam. Pervideas tamen utrum grossicies huius urine sit ex naturali incursione sanguinis; nam si grossicies sit cum ypostasi, et maxime albo, et bonis signis apparentibus, bonum. Sic enim hoc est[Page 510]

ex actione nature. Si enim sit cum malis signis, et maxime cum asperitate et nigredine, tremore cordis, dolore ypocondrii, vigiliis, alienationeque, significat turbiditatem non esse actionem nature, sed ex nimia adustione, et est signum male materie si pauca sit urina, tamen si rubra et grossa et multum in febre acuta, bonum, et maxime si sit cum multa ypostasi; febris enim dissolvetur, et maxime si inceperit subtiliari, et hoc in nuncio die Urina subrubicundissima ypocondriorum yctericiam significat ante vii diem, et tamen pessima si tamen subtilis fiat et habeat obscuram interius mentis alienationem significat. Urina rosea et grossa in ydropisi et pauca nunciat mortem. Urina naturalis debet esse clara, ideoque hec etiam que grossa est longum morbum demonstrat; crudior tamen est subtilis; in ea enim que grossa est tempus fit necessarium et subtiliatur tamen; in subtili vero longum tempus fit necessarium, scilicet ut primo subtilietur et bolliat, turbetur et grossum efficiatur, deinde subtiliter et clarificatur. Urina vero que temperamento sunt vicine, sunt auree vel russe; hii colores nunciant naturam comenientis actionis esse: unde et colores et liquores vicini sunt temperamento auree. Urina nimia et pauca in febribus acutis mortalis. Urina nigra in febre quere solutionem maxime in statu. Urina nigra mulieribus quibus ablata sunt menstrua. In ceteris autem passionibus, et maxime acutis, mortalis. Urina hec in acutis morbis spasmus significat. Si autem sit cum alienatione et fastidio, mortem nunciat. Hec in pleureticis mortalis. Urina quoque hec mortalis in omnibus passionibus, excepta quartana et quibus oblata sunt menstrua, et spleneticis et quibus dolor est in pectore. Urina viridis cum grossitudine convenit; hec incensionem significat. Si igitur sit cum febre levi, consumptionem corporis significat; si vero cum acuta febre, alienationem; in acuta spasmus ostendit, maxime si extrema sint frigida ypostasis consideratur aut secundum locum in quo est, aut secundum colores vel formas,

aut secundum tempus in quo debet apparere. Secundum locum, quia aut in fundo, aut in medio, aut in summo; secundum colorem, quia alba aut rubra vel russa; secundum formam, quia aut continua aut divulsa vel rotunda, aut aliter existens; secundum tempus, quia aut ab inicio morbi apparet, vel in nuncio die, vel aliis temporibus. Si igitur sit alba ypostasis, et tamen ut nebula, significat naturam incepisse materiam decoquere; si autem in medio sit, ostendit naturam mediam decoxisse; in fundo existens, totam decoctam materiam ostendit esse; si sit alba, levis, coniuncta, pineata, et in nuncio die, et si uritia sit crocea et russa. Si tamen in omni tempore non eodem modo, significat naturam esse debilem et digestionem morbi deficere et maxime si sit in inicio. Ypostasis que est in fundo calicis et est quasi nebula et est russa vel rubea vel aurea, acumen morbi nunciat. Si autem est grossa quasi farina, longum morbum significat; nigra, alienationem. Nebula nigra in peryodica quartanam futuram nunciat; in quartana existens coctionem, iam significat incipientem, quartane solutionem.[Page 511]

Urina citrina vel aurea nimium calorem significat et morbum esse pessimum; rubea saniem magnam et coagulata esse nunciat et morbum diuturnum: non tamen est mortalis nisi mala signa adsint. Urina livida frigiditate nunciat nimiam, et virtus est quasi premortua, maxime signis malis existentibus cum ea. Urina nigra deterior est omnibus magis mortem minatur vel nimiam incensionem vel frigiditatem nunciat. Differt tamen a se ipsa: nam ea que calorem significat, prius propterea vel viridis aut furfurea, deinde est nigra vel sulfurea; que autem frigiditatem nunciat, prius erit livida vel plumbea, deinde nigra. Ypostasis que est quasi simila aut farina orobi pessima est, quia incensionem significat grossi flegmatis carniem. Calor enim acutus carnem desiccatur eumque dissolvit et facit eam quasi similam. Hec enim in diuturna febre, laudabilibus tamen signis existentibus, significat febrem determinari per apostema, si tamen apparuerit cum apostemate in eadem qualitate apparente permaneat, morbum nunciat, maxime in urina et in ceteris passionibus pessimis signis apparentibus. Urina multa si febris est continua, et febris eodem modo maneat, consumptionem significat. Ypostasis quasi sanguis vel sanies morbum diuturnum ostendit. Ypostasis furfurea passionem vesice significat. Ypostasis multa et rubra cum laudabili liquore in nuncio die apparens, febrem dissolvi significat. Urina naturalis cum sudore et motu pectoris et ypocondrii, dolorem et tumorem denunciat. Urina sintillata peior est quam ea que est quasi farina; dissolutionem enim membrorum solidorum frustatim incisorum ostendit. Urina furfurea peior est quam sintillata, quia excoriatas venas vel vesicam ostendit. Urina hec habens arena in fundo urine lapidem in renibus vel vesica nunciat, et secundum colorem eius quem habet est materia eius; alba enim est ex flegmate, russa ex colera rubea, nigra ex melancholia vel ex adustione sanguinis. Si in fundo vasis sanies fuerit, significat in instrumentis urine vel in aliquo loco superiorum membrorum; que autem contingit de vulneribus instrumentorum urine, vel scias urinam commixtam esse cum sanie et vulnera ad sanandum fore duriora. Si de superioribus venerit, sanguis non continuo, sed aliquando fuit, aliquando non. Scame vel quasi paniculi cum urina exeuntes et fetentes, vulnera in vesica esse denunciant. Sanies cum levi urina exiens notat apostema in vesica esse maturatum, non tamen est existens. Differt autem sanies ab urina alba: sanies fetet, urina non; similiter in vesica descendens flegma non fetet. Urina videnda est que fit in nocte per digestionem secundum iiij humores; iiij sunt urine colores, albus enim et croccus significat flegma, aureus coleram rubram, rubicundus saniem, niget coleram nigram. At colera nigra aliquando album, aliquando nigrum facit colorem; si autem frigida est et sicca, facit album colorem; si vero calida et sicca, nigrum et spissum colorem generabit. Hii sunt colores simplices ex simplicibus humoribus generati, verum humoribus inter se commixtis et colores compositi erunt. Miscetur vero equaliter vel inequaliter.[Page 512]

Si omnes humores equaliter commiscentur, color erit aureus. In subtilitate vel grossicie medius sive equaliter, colores fiunt e converso; verbi gratia, si sanguis equaliter cum colera commisceatur, fit color russus et subrusseus; si autem sanguis coleram excedat, color fit sub et minus rubeus et liquor subtilior. Quod si flegma cum colera nigra commisceatur, et commixtio fiat equaliter, color erit citrinus; si autem flegma fuerit, plumbeus color apparebit. Si autem nigra exulc et calida frigida sit et sicca color

erit lividus; si autem exusta, color erit viridis. Item si colera cum flegmate commisceatur, et commixtio sit equaliter fit color citrinus grossitudine. Si flegma vitreum fuerit, fit ut vitellum ovi; si vero plus hoc dominatur, fit color croceus vel aureus, russus et vermiculosus. Colores sunt cum sanguis commiscetur cum colera, et sunt inter rubicundissimum et citrinum, plumbinus et citrinus sunt inter album et nigrum; sed plumbinus ostendit quod flegma plus habundet. Citrinus vero quasi viridis et coleram nigram habundare significat. Si vero frigiditas ac magis habundet, fiat color lividus.

